

راز بقای چند هزار ساله یلدا

علاوه بر آنچه که با هم مرور کردیم، در شهرها و روستاهای مختلف کشورمان و در بین اقوام مختلف رسم و رسوم‌های ویژه‌ای برای برپایی یلدا وجود دارد. جالب اینجاست که جشن آغاز زمستان در برخی از کشورهای دیگر هم برپا می‌شود و به خصوص در کشورهای همسایه و هم ریشه با ایران مانند افغانستان و تاجیکستان و پاکستان یلدا هم مانند نوروز جشن گرفته و گرمای داشته می‌شود. فارغ از تمام اینها اما مهم‌ترین دستاورد آیین کهن یلدا که موجب شده این سنت چندین هزار سال دوام بیاورد و هیچ‌گاه فراموش نشود، همین دور همی و تازه شدن دیدارها و خبر گرفتن اهل خانواده و فامیل از یکدیگر و بزرگداشت بزرگ‌ترهاست؛ موضوعی که محور تمام سنت‌های ایرانی اسلامی است.

پیشینه چند هزار ساله یلدا

تاریخچه و پیشینه یلدا به زمان‌های بسیار گذشته برمی‌گردد ولی مشخص نیست قدمت دقیق آن به چه زمانی تعلق دارد بسیاری از باستان‌شناسان ۷۰۰۰ سال پیش را برای تاریخ شب یلدا مطرح کرده‌اند. ظروف سفالی دوران قبل از تاریخ را به استناد گرفته‌اند؛ چراکه نقوش حیوانی ماه‌های ایرانی همچون عقرب و قوچ داخل این ظرف‌ها حک شده. البته ناگفته نماند نقوش کشفیات باستان‌شناسی و کتیبه‌ها ندارند، ولی باستان‌شناسان بر این باورند که تا ۷۰۰۰ سال پیش نیز می‌توان آیین مربوط به شب یلدا را رصد کرد. با تمام این تفاسیر چیزی که به عنوان شب یلدا به رسمیت شناخته شده به ۵۰۰ سال پیش از میلاد برمی‌گردد و تاریخ وارد شدن آن به تقویم رسمی ایرانیان باستان به زمان داریوش یکم مربوط می‌شود، تقویمی که شامل گاه‌شمار مصری‌ها و بابلی‌هاست.

برکات یک گرده‌می خانوادگی

هنوز هم شب یلدا برای مردم ماسی محترم است و به پیروی از پدران مان این شب را دور هم جمع می‌شویم و به خانه بزرگ‌ترهای خانواده و فامیل می‌رویم و تا پاسی از شب در کنار یکدیگر حضور داریم و مراسم‌های ویژه‌ای را در این شب به جامی آوریم. همچنان‌که بزرگ‌ترها محور این‌گونه مجالس هستند و برای جوان‌ترها و بقیه اعضای خانواده و فامیل، قصه‌های دلنشینی از گذشته‌های دور و نزدیک را روایت می‌کنند. قصه‌هایی که علاوه بر پندآموزی برای کوچک‌ترها، احترام و بزرگداشت سالمندان و بزرگ‌ترهای خانواده را هم به نسل‌های بعدی منتقل می‌کند. علاوه بر این در این دید و بازدیدها و زنده شدن دیدارها برکات فراوان دیگری هم وجود دارد؛ از جمله این‌که زمینه بسیاری از وصلت‌ها در همین دیدارها فراهم می‌شود.

روز خورشید کوتاه‌ترین روز سال

در کتاب آثار الباقیه ابوریحان بیرونی از روز اول دی، تحت عنوان «خور» یاد شده است و در کتاب قانون مسعودی نسخه موزه بریتانیا که در لندن موجود است، این روز، «خره روز» نام گرفته و در بعضی منابع دیگر «خرم‌روز» نامیده می‌شود. ابوریحان بیرونی جشن یلدا را میلاد اکبر می‌نامد که منظور از آن میلاد خورشید است. روز پس از شب یلدا یا همان نخستین روز دی را خور روز یا روز خورشید و دی‌گان می‌نامیدند. در ایران باستان، خور روز، روز برابری انسان‌ها بود؛ در این روز، همه، از پادشاه گرفته تا مردم کوچه و بازار، لباس ساده می‌پوشیدند تا یکسان به نظر بیایند و هیچ‌کس حق دستور دادن و امر کردن به دیگری نداشت و همه کارها دواطلبانه انجام می‌شد نه تحت امر و دستور بالا. همچنین، در این روز جنگیدن و خونریزی حتی کشتن گوسفند و مرغ ممنوع بود.

ایمیداشت شب یلدا از سوی ما ایرانیان

تر با هم باشیم

بودن و استحکام روابط دوستانه و خانوادگی است

کاسه‌های کوچک بین مهمان‌ها تقسیم می‌شود و نان پنجره‌هایی که خاله‌جان و عمه‌جان با سلیقه در ظرفی چیدند و با خاک قند تزئینش کرده‌اند، دیوان حافظ و تفسالی به شیخ اجل و شاهنامه‌خوانی عموجان و دایی‌جان و نقالی پدربزرگ و روایت دلنشینی از قصه تولد خورشید، شکستن اسارت تاریکی و صدای خنده و شادی بچه‌ها در حالی که نقل‌های بیدمشک را در دهان می‌گذارند و شیرینی این دوره‌می‌ها در کام‌شان چندین برابر می‌شود.

تفأل به حافظ و شاهنامه‌خوانی

تفأل به دیوان حافظ و شاهنامه‌خوانی هم یکی از مهم‌ترین سنت‌هایی است که در شب یلدا و در گرده‌مایی‌های خانوادگی انجام می‌شود. فال حافظ بهانه‌ای است برای خواندن یکی از غنی‌ترین نسخه‌های ادبیات فارسی و همچنین شاهنامه‌خوانی و آشنایی با آیین‌های باستانی این سرزمین کهن علاوه بر این‌که در ترویج زبان و ادبیات فارسی و آشنایی نسل‌های جدید با این فرهنگ غنی و پویا تاثیرگذار است، می‌تواند موجب علاقه‌مندی فرزندان ما به فرهنگ و ادبیات ایران زمین شده و میراثی کهن را سینه به سینه به آنها منتقل کند. در واقع یکی از برکت‌های بسیار مهم و آثار فرهنگی اجتماعی برپایی جشن‌ها و آیین‌های کهنی همچون یلدا همین حفظ اصالت و انتقال ریشه‌های فرهنگی و زبانی بین نسل‌های مختلف است که موجب تداوم نسلی و حفظ فرهنگ و آداب رسوم اصیل ایرانی شده است. از سوی دیگر عمده غزلیات حافظ محتوایی عرفانی، عاشقانه و امیدوارکننده دارد و خواندن و مرور آنها برخلاف فال‌های مرسوم، می‌تواند موجب روحیه‌بخشی و حال خوب افراد شود.

